

Almendidaktik 2 – rammeprogram og materialer

Underviseren vil forud for modulets start præsentere et detaljeret program.

Praktiske informationer:

Modulet starter (dag 1): Klokken 11

Modulet slutter (dag 3): klokken 15

Morgenmad (dag 2+3): Klokken 7-9

Tider for frokost, kaffe/kage og middag vil blive meddelt på kurset

Der er bestilt overnatning til alle kandidater på kursusstedet. Tjek ind ved ankomst og ud senest klokken 9.00 på dag 3.

Forelæsninger på modulet for alle på tværs af holdene (i plenumlokale)

Endelige tidspunkter vil blive meddelt på kurset

Dag 1 Forelæsning: Undervisnings- og læringsteorier

Dag 2 Forelæsning: Demokratisk (ud)dannelse i ungdomsuddannelserne

Formålet med modulet er at sætte kandidaten i stand til at analysere sin egen lærerrolle mellem didaktik og organisation samt at forholde sig til sit arbejde som gymnasielærer i et udviklingsorienteret perspektiv. En række af de praksisovervejelser, som behandles på modul 1 og workshops, sættes ind i en udfoldet teoretisk sammenhæng, hvorved det bliver muligt at sætte begreber på en række af de fænomener, kandidaten møder i sit praktiske pædagogikum. Derved erhverver kandidaten sig en viden der gør det muligt at analysere og udvikle egen undervisningspraksis. (Studieordningen for pædagogikum)

Dette modul vil indeholde følgende:

- Teorier om undervisning og læring
- Undervisning i et dannelses og studieforberedende perspektiv
- De enkelte fags bidrag til den samlede uddannelse, samarbejde mellem lærere og i team
- Elevernes identitetsdannelse og kompetenceudvikling i forhold til forskellige psykologiske og sociologiske problemstillinger
- Lærerens refleksion over egen profession i et fagligt, didaktisk, etisk og organisatorisk perspektiv
- Lærerens forskning i egen praksis, herunder aktionslærings-perspektivet:
 - Didaktisk samtale med udgangspunkt i aftalerne fra workshop 5
 - Aktionslæring som metode for teamsamarbejde og skoleudvikling
- Teo.pædagogven: der er afsat tid til at kandidaterne kan sparre med hinanden

Forud for modulet skal du:

- 1) medbringe et forløb, hvor enten a) mere end et fag indgår, eller b) hvor faget bidrager til fx studieretnings- eller erhvervstesting. Det kunne fx være et SO- eller AT-forløb eller et forløb, der er tænkt med udgangspunkt i en hf-pakke eller en eux-uddannelse. Lån eventuelt et forløb fra en kollega hvis du ikke selv har tilrettelagt og gennemført et sådant. Orienter dig i formål, indhold, materialer, metoder og evaluering før du møder på modulet.
- 2) Orienter dig i Gymnasieloven med fokus på hvad der står om dannelse, studieforberedelse, kundskaber og kompetencer. Teksten findes her:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186027#id74f30f82-9764-4bbf-a491-373b980ff0aa>
- 3) Læse følgende litteratur (*på Lectio og i kompendiet findes en præsentation af de tekster, du skal læse*):

A. Kollokvietekster til temaet om undervisnings- og læringsteorier:

* *Din underviser har på forhånd orienteret dig om, hvilket tema du skal læse **intensivt**. De øvrige temaer kan du "nøjes" med at læse **ekstensivt** (= skimme).*

[Praksislæring] Klaus Nielsen: 'Læring i et situeret perspektiv' i Ane Qvortrup og Merete Wiberg (red) (2013): "*Læringsteori & didaktik*", Hans Reitzels Forlag. Siderne 173-176 + 184-186 **plus** Etienne Wenger: 'Social læringsteori – aktuelle temaer og udfordringer' i Knud Illeris (2007): "*Læringsteorier*". Roskilde Universitetsforlag. Siderne 61-79.

[Psykodynamik og læreprocesser] Steen Beck: 'Læring og psykodynamik' i Dolin, Ingerslev & Jørgensen (red.) (2017): *Gymnasiepædagogik – en grundbog*, 3. udgave. Hans Reitzels Forlag. Siderne 209-228 **plus** Tønnesvang og Hedegaard (2012): "*Vitaliseringsmodellen – en introduktion*". Forlaget Klim. Siderne 3-24.

[Kognitiv læring] Jean Piaget: 'Ligevægtsbegrebets rolle i psykologien' **plus** Jean Piaget og Bärbel Inhelder: 'Den åndelige udviklings faktorer' i Knud Illeris (red.) (2012): "*49 tekster om læring*". Samfundslitteratur. Siderne 69-73 og 507-512 **plus** Christian Gerlach: 'Den menneskelige ontogeneses betydning for læring: hjernens udvikling' i Schilhab og Steffensen (2007): "*Nervepirrende pædagogik*". Akademisk forlag. Siderne 70 – 87.

[Sociokulturel læring] Cathrine Haase: 'Vygotskys sociokulturelle læringsteori' i Qvortrup og Wiberg (red.) (2013): "*Læringsteori og didaktik*". Hans Reitzels Forlag. Siderne 144-147 og 153-166 **plus** Lev Vygotsky: 'Værktøj og symbol i barnets udvikling' i Knud Illeris (red.) (2012): "*49 tekster om læring*". Samfundslitteratur. Siderne 333-344.

[Erfaringslæring] Beck, Kaspersen og Paulsen (2014): 'John Dewey – Læring gennem erfaring' i "*Klassisk og moderne læringsteori*". Hans Reitzels Forlag. Siderne 397-398, 402-409 og 412-419.

B. Øvrige tekster som skal læses af alle:

- a. Jens Dolin og Peter Kaspersen: 'Læringsteorier' i Dolin, Ingerslev & Jørgensen (red.) (2017) *Gymnasiepædagogik – en grundbog*, 3. udgave. Hans Reitzels Forlag. Siderne 156-208.
- b. Gert Biesta: 'Hvad er uddannelse til for?', i *God uddannelse i målingens tidsalder – etik, politik, demokrati* (2009, DK 2011). Klim. Siderne 21-38
- c. Jens Erik Kristensen: 'Skolen – en dannelsesanstalt eller uddannelsesinstitution?' i Kvan 108 2017. Siderne 7-23.
- d. Thomas Ziehe: 'Betydningen af orienteringen mod selvverden' i Knud Illeris (2014): *"Læring i konkurrencestaten. Kapløb eller bæredygtighed"*. Samfundslitteratur. Siderne 105-116.
- e. Henrik Stanek: 'Vi har brug for et nyt sprog om dannelse'. Interview med Søren E. Bengtsen i *Gymnasieforskning* nr. 6 2015. Siderne 26-29
- f. Jesper Eckhardt Larsen: 'Dannelse eller kompetence – en kritisk analyse af individets forhold til fællesskaber i lyset af en begrebskamp i uddannelsesverdenen' i *Kognition & Pædagogik* nr. 94 2014. Siderne 84-101.
- g. Randi Andersen og Kirsten Weber (2009): 'Professionen som læringsrum' i *Profession og praktik*, 1. udgave, 4. oplag 2013. Roskilde Universitetsforlag. Siderne 17-66

Bemærk endeligt, at kapitel fx 3 og 4 i 'Pædagogikum mellem teori og praksis' uddyber modulets tema. De forholdsvist få og lettilgængelige sider kan genlæses til ad2.

Vel mødt på almindidaktik 2 ☺

- - - - - 0 - - - - -

Mulighed (frivilligt) for at læse mere om modulets tema (litteraturen kan downloades fra Lectio):

Uddannelse og dannelse

- Jens Dolin: 'Dannelse, kompetence, faglighed' i Dolin, Ingerslev & Jørgensen (red.) (2017): *Gymnasiepædagogik – en grundbog*, 3. udgave. Hans Reitzels Forlag. Siderne 29-66.
- Ove Korsgaard, Jens Erik Kristensen og Hans Siggaard Jensen (red): 'Globalisering og livslang læring' i *Pædagogikkens idéhistorie* (2017). Aarhus Universitetsforlag. Siderne 359-415. Især siderne 390-408, hvor der er fokus på 'Epokens didaktiske grundsynspunkter' kan anbefales
- Lars Geer Hammershøj (2013): 'Dannelse i uddannelsessystemet' på http://www.dlf.org/media/949499/piece_2013_dannelsenetudgave.pdf

Teoretisk pædagogikum 2017-2018

- Gert Biesta: 'Uddannelse og det demokratiske menneske' kap. 6 i *Læring retur: Demokratisk dannelse for en menneskelig fremtid*. Unge Pædagoger. København 2009, s. 111-134.

Lærernes professionskompetence

- Erling Lars Dale (1998): *Pædagogik og professionalitet*. Forlaget Klim. Siderne 23-24, 49-55, 61-62, 66-68, 74-77, og 190-198
- Åse Høgsbro Lading (2007): 'Gymnasielærerprofessionens sorte boks' i *Dansk pædagogisk tidsskrift* nr. 4. 2007. Side 52-59

Teopæd-opgaven

- Peter Hobel (2014): 'Teopæd-opgaven og den fagdidaktiske udfordring' i *Gymnasiepædagogik* nr. 100. SDU.
- Studieordningen for teoretisk pædagogikum på sdu.dk/paedagogikum + Pædagogikumbekendtgørelsen på retsinformation.dk

Litteraturpræsentation almindidaktik 2

På AD2 samles mange af de praksisovervejelser og tematikker, du har mødt på de tidligere moduler. Undervejs i både læsningen og på selve modulet vil du måske opleve, at det du her arbejder med, ville du egentlig gerne have vidst meget mere om før, fordi modulets teoretiske perspektiver peger direkte ind i den viden, der gør det muligt for dig at analysere og udvikle din egen undervisningspraksis. En af pointerne i teoretisk pædagogikum er imidlertid, at du faktisk har mødt mange af teorierne og tematikkerne før AD2, og du har måske også allerede anvendt dem i praksis, men nu udfoldes de i en større teoretisk sammenhæng, hvor der fokuseres på først lærings- og undervisningsteori og dernæst dannelses- og professionsrefleksion. Med disse perspektiver med i bagagen skulle du gerne være godt på vej mod teoretisk pædagogikums ambition om uddannelse til 'den reflekterende praktiker'.

Læringsteori og undervisning

Til dette modul skal du specialisere dig i en teori om *læring* og undervisning. Teksten til det emne, du specialiserer dig i, vælges og læses intensivt forud for modulet, så du er klar til arbejde sammen med en gruppe om tekstens pointer og argumentation. Mens du læser, er det vigtigt at relatere tekstens argumentation til, hvilken betydning teorien kan få for undervisning og i forhold til elevernes identitetsdannelse og socialisering. De øvrige kollokvietekster kan du læse ekstensivt (= skimme). Samlet tilbyder kollokvieteksterne følgende teoriperspektiver på læring og undervisning:

- Praksis' betydning
- Følelsernes betydning
- Erkendelses betydning
- Det sociales betydning
- Erfaringernes betydning

Ud over din specialisering skal du forud for modulet læse en række andre tekster, som hver især hjælper med at skabe overblik og dybde til modulets fokus.

Undervisnings- og læringsteori

Teksten af Dolin og Kaspersen introducerer til undervisnings- og læringsteorier bredt set. Efter en kort introduktion til feltet gennemgås forskellige opfattelser af læring. Siderne om 'tre lærings-former', hukommelse, forståelse og problemløsning, er særlig interessante i set i forhold til læring og undervisning, og de kan med fordel læses intensivt. Der er tale om siderne 160-164.

Gert Biesta udfordrer i sin tekst 'Hvad er uddannelse til for?' uddannelsessystemets fokus på resultatmålinger og uddannelse som evidensbaseret profession. Han forklarer, hvordan han ser, der er sket et skred fra undervisning til læring i evidensbaseret uddannelse, og han tilbyder tre overlappende perspektiver: 'kvalifikation', 'socialisation' og 'subjektifikation', som tilsammen udgør formålet med undervisning og uddannelse. De tre begreber giver desuden en ramme til forståelse af flere pointer i de følgende tekster om 'uddannelse, dannelse, kompetence og kundskab'.

Uddannelse, dannelse, kompetence og kundskab

Kristensens tekst giver et kort idé- og begrebshistorisk overblik over dannelsesbegrebets status i en dansk og transnational uddannelsessammenhæng. Koblet samfundsanalyse argumenteres for,

hvorfor dannelsesbegrebet har været forsvundet fra pædagogikken og nu har meldt sin 'genkomst', og teksten stiller en række åbende spørgsmål til, hvilke dannelsesidealer der bør sættes på pædagogisk og politisk fremover.

Teksten refererer især til folkeskoleområdet, men belyser uddannelse, og dermed også ungdomsuddannelserne, i det hele taget. I ressource teksten af Jens Dolin findes en mere specifik gennemgang af målene for de fire gymnasiale uddannelser, og i denne tekst findes også en uddybning af Klafkis dannelsesteori og begrebet om 'kategorial dannelse', som indgik i en af kerneteksterne til Fagenes samspil.

En anden supplerings tekst, som uddyber flere af Kristensens pointer, er 'Globalisering og livslang læring' af Ove Korsgaard mfl. Her gennemgås fx 'de didaktiske grundsynspunkter' fra 1989 og frem til i dag, hvor der også gives fx en kort og klar definition af begreberne 'kompetencer, kundskaber og kvalifikationer' s. 398.

Hovedsigtet i Thomas Ziehes tekst er at gribe fat i de unges identitetsdannelse, hvis betydning både er styrende for deres orientering i livet og i deres forhold til skolen. Ziehe behandler tre dimensioner: Kulturens, samfundets og personlighedens motivationer. Centrale begreber er dannelse af selvverden, traditioner og selvobservation i en tid, hvor den sociale ramme får voksende betydning på bekostning af traditionen i de unges identitetsudvikling. Ziehe kommer følgelig med et normativ bud på, hvad det er skolen kan gøre for at danne eleverne i denne kontekst.

I Staneks interview peger Bengtsen på, hvordan den europæiske og amerikanske forståelse af dannelse som henholdsvis det at være en god samfundsfagsborger og det at tilegne sig færdigheder og funktioner påvirker hinanden. Verden er blevet mere globaliseret, hvilket uddannelserne må forholde sig til, ligesom de må forholde sig til, at flere unge med forskellige forudsætninger for at tilegne sig viden skal uddannes. Bengtsen efterlyser derfor også et nyt sprog for dannelse i uddannelsessystemerne, og han foreslår et dannelsesbegreb, der i den formative evaluering responderer på såvel den personlige som faglige indsigt og kunnen blandt elever og studerende.

Eckhardt Larsen diskuterer, hvordan uddannelsessystemerne i en periode har fokuseret på læring- og kompetenceudvikling, mens begreberne dannelse og undervisning har tabt terræn. Dette synes at have en uheldig betydning for forholdet mellem individ og fællesskab og for uddannelserne selv. Eckhardt Larsen laver en sproglig analyse af forskydningen fra begrebet kvalifikation til kompetence og fra uddannelse til læring. I hans optik er der dermed også sket en forskydning fra legitimeret undervisning til livslang læring, hvor ansvaret for undervisning ligger hos uddannelsen og samfundet, mens ansvaret for læring, faglig og personlig kompetence synes at ligge hos individet med det ene mål at blive en kompetent og 'nyttig' samfundsborger. Ziehes begreb om dannelse som åbning imod 'det andet' er central hos Larsen, og i sit bud på, hvad dannelse er i dag, udpeger han tre relationer, individet må forholde sig til: 1) sig selv og sin egen tilblivelse, 2) samfundet og 3) et større eksistentielt og globalt fællesskab. Afgørende er, at det relationelle dannelsesbegreb implicerer et større fællesskab end det praksisfællesskab fx en arbejdsplads eller en uddannelse kan give, og det transcenderer kompetencebegrebets fokus på at kunne performe og effektivisere. I Eckhardt Larsens forståelse er opgaven for uddannelserne at give mulighed for det, han kalder 'præmis-refleksion' over de fællesskaber, som individerne indgår i, frem for den 'udøver-refleksion', som kompetencebegrebet lægger op til.

Læreren som reflekterende praktiker

I 'Professionen som læringsrum' gennemlyser Andersen og Weber lærerprofessionen og andre tilsvarende professionsområder ved hjælp af begreberne 'vidensarbejde', 'menneskearbejde' og 'lønarbejde'. Pointen er, at læreren som medarbejder befinder sig i et komplekst og konfliktfyldt farvand, hvor debatten om blandt andet lærerprofessionen bliver forsimplende og måske forkert, hvis arbejdssituationen kun belyses ud fra én af de tre indfaldsvinklerne, som også ofte står i modsætning til hinanden. Teksten åbner for nogle teoretiske perspektiver til refleksion over lærerprofessionen, og den samler flere af pointerne fra fx Ziehe, som kan bidrage til – i lighed med det normative bud på dannelse i teksten af Eckert Larsen – at du som lærer reflekterer over dit eget praksisfællesskabs præmisser. – Hvis du har lyst til at læse endnu mere om emnet 'menneskearbejde', og hvorfor du som lærer fx kan opleve, at der er bestemte elever, der er svære for dig at undervise, giver den supplerende tekst 'Gymnasielærerprofessionens sorte boks' flere gode bud til at tænke rundt om den problemstilling.

God læsning ☺